

Setningarræða á afmælisráðstefnu Fjármálatíðinda 18. nóvember 2004

Birgir Ísl. Gunnarsson
Formaður bankastjórnar Seðlabanka Íslands

Góðir ráðstefnugestir

Á þessu ári eru 50 ár liðin frá því að tímaritið *Fjármálatíðindi* hóf göngu sína. Af því tilefni boðar Seðlabanki Íslands til sérstakrar afmælisráðstefnu um íslensk efnahagsmál og býð ég ykkur öll velkomin hingað í dag.

Í fyrsta tölublaðinu árið 1954 kom fram að *Fjármálatíðindi* væru tímarit um efnahagsmál gefið út af hagfræðideild Landsbanka Íslands. Þegar Seðlabanki Íslands var stofnaður 1961 tók hagfræðideild Seðlabankans við útgáfunni.

Fyrsti ritstjóri *Fjármálatíðinda* var Jóhannes Nordal, síðar bankastjóri Seðlabankans, og hafði hann það verkefni með höndum í 40 ár. Í inngangsorðum fyrsta tölublaðsins sem vafalaust eru rituð af ritstjóranum segir svo:

„Hér á landi er ekki til neitt tímarit, sem hefur það hlutverk að birta aðgengilegar upplýsingar og greinar um efnahag þjóðarinnar og fjármál. Er þó mikil nauðsyn, að allur almenningur geri sér ljóst eðli þeirra vandamála, sem við er að etja. Einnig hefur vantað hér vettvang fyrir ritgerðir og umræður um hagfræðileg efni, en því fer fjarri að einkenni hins íslenska hagkerfis hafi verið könnuð til nokkurrar hlítar.

Stjórn Landsbankans hefur í hyggju að bæta nokkuð úr þessu hvoru tveggja með útgáfu *Fjármálatíðinda*, og jafnframt er því ekki að leyna, að hún telur heppilegra að geta snúið sér til þjóðarinnar í þessu riti en í pólitískum dagblöðum. Áform um þetta hafa lengi verið á döfni og í maí 1947 samþykkti bankaráð Landsbankans að hefja skyldi útgáfu tímarits á vegum bankans, sem koma ætti út einu sinni eða tvisvar í mánuði.

Ekki varð þó úr framkvæmdum í það sinn, og hefur dregist þangað til nú að hleypa ritinu af stokkunum. Svo sem vænta mátti er það með nokkru öðru sniði en upphaflega var ætlað, og er nú gert ráð fyrir, að það komi út ársfjórðungslega fyrst um sinn.“

Í þessum inngangsorðum er vitnað í samþykkt bankaráðs Landsbankans frá því í maí 1947. Einn af þeim sem þá sátu í bankaráði Landsbankans var Jónas Haralz. Hann settist í bankaráðið í mars 1946 sem fulltrúi Sósíalistasflokksins, þá 26 ára gamall. Jónas Haralz hefur skrifað pistil þar sem hann rifjar upp veru sína í bankaráði Landsbankans. Þessi minningabrot hafa ekki birst en Jónas veitti mér góðfúslega aðgang að þeim. Þar lýsir hann aðdragandanum að framangreindri samþykkt ráðsins um útgáfu tímarits. Hann segir það hafa verið áhugamál sitt að bankinn gæfi almenningi fyllri og betri upplýsingar um peningamál og um efnahagsmál en gert hafði verið. Á þessum tíma gaf bankinn eingöngu út ársskýrslu einu sinni á ári, hina svonefndu Árbók Landsbankans, auk mánaðarlegra talna um helstu liði í starfsemi bankans. Hann segir að á bankaráðsfundi 9. apríl 1947 hafi hann stungið upp á því að Landsbankinn semdi og birti ítarlega skýrslu um stöðu gjaldeyrismála og að ennfremur yrði þar gerð grein fyrir því hversu takmörkuð áhrif Landsbankinn gæti haft á gjaldeyrisstöðuna og hvað bankinn hafi gert til að vekja athygli stjórnvalda á þróun hennar. Þessi uppástunga hefði fengið góðar undirtektir og honum ásamt Gunnari Viðar, þ.e.a.s. hagfræðingunum í bankaráðinu, verið falið að taka þátt í undirbúningi skýrslunnar með starfsmönnum bank-

ans. Frá þessari skýrslu hafi verið gengið skömmu síðar og hún rædd í bankaráði. Á fundi bankaráðs 7. maí 1947 hafi framkvæmdastjórnin lagt fram ítarlega tillögu um útgáfu lítills tímarits á vegum hagfræðideildar bankans sem koma skyldi út á mánaðar eða hálfmánaðar fresti. Þessi tillaga hefði verið samþykkt samhljóða.

Það er vissulega ánægjulegt að þessir tveir menn sem þarna komu mjög við sögu, Jónas Haraldur og Jóhannes Nordal, skuli báðir vera með okkur hér í dag og verður síðar á fundinum fjallað nánar um framlag þeirra til íslenskrar hagsögu og hagstjórnar.

Árið 1962 varð Valdimar Kristinsson meðritstjóri að *Fjármálatíðindum* og gegndi ritstjórastarfi til ársins 1996. Jóhannes Nordal lét af ritstjórn í lok fertugasta útgáfuárs *Fjármálatíðinda* árið 1993 og tók Birgir Ísl. Gunnarsson þá við ritstjórninni. Stefán Jóhann Stefánsson var ritstjóri jafnframt árin 1996 til 2000 en þá var skipuð sérstök ritnefnd þar sem m.a. voru fengnir hagfræðingar utan Seðlabankans til setu í ritnefnd. Það fyrirkomulag helst enn. Fyrsti formaður ritnefndar var Már Guðmundsson aðalhogfræðingur Seðlabankans, en á miðju þessu ári tók Þórarinn G. Pétursson hagfræðingur við formennskunni. Umsjón með útgáfunni hefur Kirstín Flygenring hagfræðingur.

Með auknu sjálfstæði seðlabanka og betur skilgreindu hlutverki þeirra í peningamálum hefur hvarvetna verið lögð sú kvöð á seðlabanka að standa almenningi og yfirvöldum reikningsskil gerða sinna. Það hefur verið liður í auknum kröfum um gegnsæi að seðlabankar gerðu sem rækleigasta grein fyrir stefnu sinni í peningamálum, forsendum ákvarðana, mati á stöðu og horfum í efnahags- og peningamálum sem lagt er til grundvallar við stefnumótun og síðast en ekki síst ýmsum öðrum þáttum í starfinu sem ekki snerta beint peningastefnuna. Allt hefur þetta leitt til þess að upplýsingamiðlun Seðlabanka Íslands hefur stóruaust á undanförunum árum. Mér finnst því viðeigandi hér á þessum vettvangi að gefa nokkurt yfirlit yfir útgáfustarfsemi bankans.

Veigamesta ritið sem Seðlabankinn gefur út er ársfjórðungsritið *Peningamál*. Það hóf göngu sína í nóvember 1999 og er því fimm ára um þessar

mundir. Í því riti gerir bankinn rækilega grein fyrir stefnu sinni í peningamálum og ákvörðunum sínum svo og stöðu og horfum í efnahags- og peningamálum. Í því riti er líka birt greining bankans á stöðugleika fjármálakerfisins en samkvæmt lögum um Seðlabankann er það einnig mikilvægt verkefni hans. Í *Peningamálum* eru jafnframt birtar nafnkenndar greinar ýmissa höfunda, sem oftast eru starfsmenn Seðlabankans. Þar er oft að finna greinar sem áður hefðu ratað í *Fjármálatíðindi*. Ritið *Peningamál* leysti af hólmi annað rit sem Seðlabankinn hafði gefið út um aldarfjórðungsskeið, *Hagtölur mánaðarins*. Í því riti birtust nýjustu tölfræðilegar upplýsingar um helstu þætti þjóðarbúskaparins. Eftir því sem leið á útgáfutím-ann fjölgaði yfirlitsgreinum í því riti þar sem skyggst var á bak við tölurnar í töflunum og fluttar fréttir af því helsta sem var að gerast á sviði peningamála og annarra þátta efnahagsmála. Pláss fyrir ritað mál var hins vegar mjög takmarkað.

Mánaðarlega gefur Seðlabankinn út „Hagvíska Seðlabanka Íslands – yfirlit um þróun efnahagsmála“. Þar er í texta, myndum og töflum gerð grein fyrir nýjustu þróun innlendra og erlendra efnahagsmála.

Seðlabankinn gefur einnig út efnismikla árskýrslu sem lögð er fram á ársfundi bankans. Þar er gerð grein fyrir framvindu efnahagsmála og stefnunni í peningamálum. Einnig er gerð grein fyrir fjármálakerfinu og ýmsum þáttum í starfsemi bankans auk þess sem fjallað er um afkomu og efnahag Seðlabankans, stjórn hans og starfslíð. Þar er og birtur ársreikningur bankans fyrir liðið starfsár. Einnig er þar birtur fjármálaannáll liðins árs og margvíslegar töflur um mikilvæga þætti efnahagsmála. Í því riti er eðlilega lögð mest áhersla á liðna tíð.

Seðlabankinn hefur miklum upplýsingaskyldum að gegna á erlendum vettvangi. Bankinn annast tengsl við þau erlendu fyrirtæki sem meta láns hæfi Íslands og annarra ríkja, en mat þeirra skiptir miklu um þau lánakjör sem ríkin njóta á erlendum mörkuðum. Seðlabankinn sér og um tengsl við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn. Þá er bankinn samskiptaaðili við langflesta erlenda viðskiptabanka sem hér eiga viðskipti og leita þeir

reglulega eftir upplýsingum frá bankanum um ástand og horfur í efnahagsmálum á Íslandi auk þess sem bankinn annast erlendar lántökur fyrir ríkissjóð. Af þessum sökum gefur bankinn út sérstakt rit á ensku, *The Economy of Iceland*, en þar er greint frá þróun efnahagsmála í texta og skýringamyndum og veittar ýmsar grunnupplýsingar um land og þjóð, stjórnafrar og alþjóðleg samskipti. Þetta rit kemur út á m.k. einu sinni á ári.

Vegna þess hve íslenskir og erlendir fjármála-markaðir eru nú orðnir samtvinnaðir hefur Seðlabankinn talið það skyldu sína að allt efni sem hann gefur út og skiptir máli fyrir markaðina skuli jafnframt gefið út á ensku. Seðlabankinn hefur ráðið sérstakan þýðanda í þjónustu sína og allt slíkt efni er nú gefið út samtímis á íslensku og ensku. Þannig er því t.d. háttáð með ritið *Peningamál*. Annað efni eins og ársskýrsla og Hagvísar er gefið út á ensku eins fljótt og mögulegt er. Þá má enn nefna að bankinn gefur út á ensku rannsóknarritgerðir í ritröðinni „Central Bank of Iceland Working Papers“ þar sem birtar eru lengri fræðilegar ritgerðir sem unnar eru á vegum Seðlabankans eða í samvinnu við hann.

Því má svo bæta hér við að bankinn heldur úti öflugri heimasíðu bæði á íslensku og ensku og er hún mikilvæg upplýsingaveita. Heimasíða Seðlabanka Íslands var fyrst opnuð í desember 1997. Önnur útgáfa heimasíðunnar var tekin í notkun í mars árið 2002. Á síðunni er flest það efni aðgengilegt sem gefið er út af Seðlabankanum, auk margs konar talnalegra upplýsinga og almennra upplýsinga um starfsemi bankans og um efnahags- og peningamál. Á heimasíðunni birtir Seðlabankinn jafnan allar nýjustu talnaupplýsingar sem hann safnar undir heitinu Hagtölur Seðlabankans.

Heimsóknum á heimasíðuna hefur fjölgað verulega. Eftir að ný heimasíða var tekin í notkun hafa heimsóknir á mánuði verið á bilinu 15–30 þúsund, en flesta mánuði í kringum 25 þúsund. Um tveir þriðju hlutar heimsókna eru frá Íslandi og einn þriðji erlendis frá. Vikulegir notendur eru um þrjú þúsund og fer hver að jafnaði tvisvar í viku inn á vefinn og flettir að jafnaði fimm eða sex síðum.

Á vefnum er talsvert sótt í rafrænar útgáfur af ritum bankans, einkum af *Peningamálum*, en þau eru birt á vefnum áður en hin prentaða útgáfa er

tilbúin. Upplýsingar um gengi eru talsvert sóttar og eins talnalegar upplýsingar um vexti og fleira.

Ég vildi nota þennan vettvang til að gefa nokkurt yfirlit yfir þá umfangsmiklu upplýsingagjöf sem fer fram á vegum Seðlabankans. Tilgangur hennar er auðvitað fyrst og fremst að koma á framfæri við almenning, opinbera aðila og innlend og erlend fyrirtæki nýjustu upplýsingum um framvindu efnahagslífsins sem nauðsynlegar eru fyrir þá sem þurfa að taka ákvarðanir hver á sínum vettvangi. Nauðsynlegt er að upplýsingamiðlun Seðlabankans sé eins greið og örugg og mögulegt er. Opnara þjóðfélag kallar á meiri upplýsingar og hin breyttu vinnubrögð í ákvörðunum frá miðstýringu til markaðar leggja auknar skyldur á stofnun eins og Seðlabankann í þessum efnum. Bankinn er sér mjög vel meðvitauður um þessar auknu skyldur og innan bankans fara fram stöðugar umræður um þessi mál og það sem betur megi fara. Árangurinn birtist svo í ritum bankans sem hér hefur verið gerð grein fyrir.

Með þessari auknu útgáfustarfsemi Seðlabankans, einkum með útgáfu *Peningamála*, hefur þörfin fyrir *Fjármálatíðindi* sem vettvang greiningar og stefnu Seðlabanka Íslands minnkað verulega. Samhliða þeirri þróun hafa áherslur breyst og fræðilegar kröfur til greina í *Fjármálatíðindum* verið hertar. Allar greinar í ritinu eru nú ritrýndar með svipuðum hætti og gerist og gengur með betri erlend hagfræðitímarit. Rökin fyrir því að Seðlabankinn sé útgefandi ritsins eru ekki þau sömu og áður. Bankastjórn hefur því rætt hugmyndir um breytingar á útgáfufyrirkomulagi *Fjármálatíðinda*. Niðurstöður liggja ekki fyrir en bankinn hefur áhuga á að stuðla að því að *Fjármálatíðindi* verði áfram gefin út af einhvers konar útgáfufélagi. Viðræður hafa farið fram við forsvarsmenn Viðskipta- og hagfræðideildar Háskóla Íslands um nánara samstarf í því efni. Enginn vafi er á því að áhugi er á slíku samstarfi og er nú unnið að útfærslu þess. Seðlabankinn vill áfram verða bakhjarl þessarar útgáfu sem ætti að tryggja áframhaldandi útkomu ritsins.

Eins og sjá má af dagskrá þessarar afmælisráðstefnu er hún fjölbreytt og hér verða flutt erindi um ýmsa þætti efnahagsmála. Ráðstefnan hefst á þremur yfirlitserindum um náttúruauð-

lindir, hagvöxt og velferð, um hagkerfi og hugmyndir í óvissum heimi og um aldarspegil hagstjórnar. Þá verða fjórir hagfræðingar heiðraðir vegna mikilvægs framlags þeirra til íslenskrar hagstjórnar. Á morgun verður svo rætt um hagstjórn í litlu opnu hagkerfi, um markaði, stofnanir og samkeppni, um hagvöxt og auðlindir og um vinnumarkað, lífeyri og tekjudreifingu. Í hverjum efnisflokki fyrir sig verða flutt þrjú erindi og tólf gefst til fyrirspurnar og umræðna. Ráðstefnunni lýkur svo á pallborðsumræðum um framtíðarsýn

á íslenskt efnahagslíf þar sem hagfræðingar af yngri kynslóðinni koma og spá í framtíðina. Eins og sjá má af dagskránni koma fjölmargir hér við sögu þessa tvo daga og þakka ég þeim öllum fyrir hve vel þeir hafa tekið í að koma hér fram og miðla af þekkingu sinni.

Að svo mæltu segi ég afmælisráðstefnu *Fjármálatíðinda* setta og bið þórarin G. Pétursson að taka hér við stjórn og stýra fyrstu setu í samræmi við dagskrá.